

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Pillantás a világba

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK MEZŐGAZDASÁGÁNAK HELYZETE 1977-BEN
ÉS 1978. ÉVI KILÁTÁSAI

NÉMETH JÓZSEF-dr.

Az amerikai mezőgazdaság irányítói egy évvel ezelőtt sokkal derülátóbban ítélték meg a mezőgazdaság helyzetét, mint jelenleg. Nem sikerült megvalósítani azt a farmereknek tett ígéretet, hogy jövedelmeik rövid és hosszú távon egyaránt növekedni fognak, ezért a családi farmok bázisa az erősödés és virágzás helyett gyengült. A termelőkapacitások és a piaci felvevőképesség közötti egyensúly megbomlott, a mezőgazdaság külkereskedelmi mérlegének pozitívuma nem nőtt. Mindezek ellenére az 1977. év mezőgazdasága nem volt sikertelen.

A mezőgazdasági termelés a téli fagyok és a kaliforniai szárazság ellenére az elmúlt évi magas szinten maradt. A 2,7 millió farmergazdaság 94,8 milliárd dollár értékű árut bocsátott a piac rendelkezésére. Ezt az árumennyiséget több mint 4 millió mezőgazdasági dolgozó termelte meg (az összes foglalkoztatottak 4,4%-a). A mezőgazdasági munkában közel 3 millió farmer és családtag, valamint 1,2 millió bér munkás vett részt 1977-ben.

Az árutermelő farmerek többsége rendszeresen bővíti termelését és az ipari befektetésekhez hasonló mértékben megtalálja számítását (körülbelül 8%-os jövedelemrátával). A farmerek nagy részének azonban nap mint nap meg kell küzdenie fennmaradásáért, hiszen a 2,7 millió farmból mindössze 800 ezer állítja elő az árumennyiség 80%-át. A kormány szavakban és talán törekvéseiben

is védelmezi a családi farmot, de a piaci viszonyok könyörtelen törvényeivel szemben megvédeni nem tudja.

Az USA mezőgazdasága világviszonylatban a legmagasabb termelékenységet érte el. Az egy munkaórára jutó mezőgazdasági termelés értéke az utóbbi 20 év alatt háromszorosára nőtt. A mezőgazdasági munka termelékenysége kétszer olyan gyorsan növekszik, mint az iparé. A háború utáni gazdaságpolitika mezőgazdasági programjai – a gépesítési, a szakosodási és koncentrációs, az integrációs, a költségcsökkentési program – nagymértékben elősegítették ennek megvalósulását. Az új korszak azonban magával hozta a bőség problémáját is. Egyfelől a termelés alól kivont területek kényeszerű politikája, másfelől a farmerek elégedetlenkedő megmozdulásai jelezték a problémákat.

A farmerek nagy gondja, hogy hasznukat a közvetítő kereskedelem fölözi le, a termék árából alig 30% jut a termelőnek. Gabonafélékből 1976–1977-ben ismét hatalmas készletek halmozódtak fel, melyek a felvásárlási árakat csökkentették, így a farmerek várt bevételei elmaradtak. A mezőgazdaságban felhasznált ipari eredetű cikkek és anyagok árai viszont emelkednek. E túlságosan szélesre nyílt agráröllő és az infláció hatására a mezőgazdaságban 2%-kal csökkent 1977-ben a hatékonysági index, ami főként a fiatal farmerek gazdasági helyzetét ingatta meg.

A MEZŐGAZDASÁG TERMELŐERŐI

A munkaerő

A munkaerő, a föld és a termelési eszközök kihasználását, a velük való gazdálkodást, fejlesztésüket a legnagyobb fokú célszerűség, ésszerűség, ugyanakkor a tőkés gazdaságra vonatkoztatható környételesség jellemzi.

A farmok munkaereje lényegében két forrásból táplálkozik: egyrészt a farmerből és családtagjaiból, másrészt a farm alkalmazottainak csoportjából. A mezőgazdasági foglalkozásuk számát a következőkben ismertettük (1000 fő)¹:

	1960	1970	1975	1976	1977
Összes foglalkoztatott	5900	4500	4342	4376	4146
Ebből:					
farmer és családtag	4100	3300	3025	2999	2829
alkalmazott	1800	1200	1317	1377	1317

A farmok koncentrációjával párhuzamosan az utóbbi években kismértékű növekedés figyelhető meg az alkalmazottak létszámában. Minden árutermelő farmon egy-két alkalmazott dolgozik. A családi farm mítosza kezd szétfoszlani. Az *árutermelő farmok nagy része nem családi farm többé, hanem tőkés gazdaság*. Mindemellett a kórpórációk számának növekedése is egyre nyilvánvalóbb. Ezeknek csak kis része családi vállalkozás, nagy többségük fizetett managerekkel dolgozik, ugyanúgy mint bármely tőkés vállalat. Mindez egyelőre még nem jelenti a családi farmok válságát, azonban a koncentrációs és centralizációs folyamatot megállítani aligha lehetséges. Mindezek alapján a farmerek és

családtagjaik számának további csökkenését és az alkalmazottak számának növekedését további tendenciaként foghatjuk fel.

A *farmerek jövedelme* a piaci árak függvényében emelkedik vagy csökken. A koreai és a vietnami háború jelentős áremelkedéshez vezetett, majd a hetvenes évek konjunktúrája juttatta jelentős többletjövedelemhez a farmereket. Az 1967–1977. közötti 11 év alatt a mezőgazdasági felvásárlási árak indexe 188-ra emelkedett. Ugyanezen idő alatt a farmerek nettó jövedelme 61%-kal, az egy farmra jutó nettó jövedelem 87%-kal nőtt.

Az *alkalmazottak* órabérének alakulásáról a főbb munkaterületeken a következők adnak tájékoztatást (dollar/óra):²

	1975	1976	1977
Növénytermelő és állattenyésztő munkás	2,26	2,47	2,68
Árukikészítő	2,52	2,80	3,03
Gépkezelő	2,50	2,72	2,99
Karbantartó, javító	3,15	3,45	3,80
Csoportvezető, felügyelő	4,00	4,39	4,63
Egyéb mezőgazdasági munkás	2,76	2,82	3,15

Amint az adatokból kitűnik, a munkavégzés neme szerint nincs nagyfokú differenciálódás. A heti munkavégzés ideje 38–44 óra között ingadozik. A mezőgazdaságban dolgozó alkalmazottak az ipari átlagnak alig több mint a felét keresik csak, mégis úgy szólnán minden munkára akad elegendő em-

ber, ha más nem, akkor olcsó közép- és latin-amerikai segédmunkás. Persze a természetbeniekkel együtt megtalálják számításukat a mezőgazdasági dolgozók is, ugyanis

¹ Forrás: Farm labor. Washington, 1977.

² Forrás: Farm labor. Washington, 1977.

többnyire ingyen lakást és bizonyos termékeket (tej, hús) szintén kapnak.

A kutatás – mint valóságos termelőerő – rendkívül fontos szerepet tölt be az USA mezőgazdaságában, kiváló fajtákkal, termelési módszerekkel, számítógépes programok sokaságával és minden helyzetre való adaptálhatóságával elárastotta az országot, a világot.

Mezőgazdasági kutatással a mezőgazdasági minisztérium fennhatósága alatt 4 körzeti (regionális) kutatóközpont, egyenként 18–31 kutatóállomással és laboratóriummal: mintegy 8000 ember – ebből 2700 kutató – foglalkozik. Ezenkívül 22 egyetemi kutatóközpont és központi laboratórium, valamint egyéb szervezetek és vállalatok is foglalkoznak. A kutatóközpontok feladata, hogy körzetükben a főként szövetségi költségvetésből finanszírozott kutatási programot megvalósítsák.

A kutatási programok és témák olyan feladatokból állnak, mint az új fajták előállítása, a műszaki fejlesztés, a termelési eljárások tökéletesítése, a növény- és állategészségügy, a piackutatás, a környezetvédelem, a természeti erőforrások hatékony felhasználása, az élelmezéstudomány kérdései, a külföldi mezőgazdasága stb.

A kutatás kapcsolata a mezőgazdasági gyakorlattal közvetlen és ingyenes (a szaktanácsadás díját a farmerek jövedelemadó-jába építették be). A kutatóintézetek közötti koordinációs munkát nagymértékben megkönnyíti a számítógépes adatszolgáltatás, amelyet könyvtárhálózat kapcsol össze. Ez a jól működő információs rendszer lehetővé teszi a párhuzamosan futó témák kiküszöbölését.

A mezőgazdasági *felsőoktatásban* 1977-ben 98 519 hallgató tanult, 80%-kal

több mint 1970-ben. Növekedett a diplomás szakemberek érdeklődése a farmok iránt, minden ötödik diplomás farmon helyezkedik el. Nagy az érdeklődés a fiatal szakemberek körében az agrobusiness iránt, 30%-uk talál munkát e területen kedvező – 11 500 dollár/év – kezdőfizetéssel. Meglehetősen nagy azoknak a száma, akik nem a gazdálkodásban, hanem az adminisztráció, vagy egyéb magánszolgálat területén keresnek munkát.

A földterület

Az egy farmlakosra jutó mezőgazdasági terület az Egyesült Államokban 12,5-szer nagyobb nyugat-európai partnereinél és ötször több mint az egyéb fejlett tőkésállamokban. Egyelőre elegendő jó minőségű földterület áll rendelkezésre. Az USA összes földterülete 908,4 millió hektár, melynek 21,6%-a a mezőgazdaságilag művelt terület. A megművelt terület 1977-ben 152,6 millió hektárt tett ki.

A művelt terület közel 80%-án 4 növényféléseget – búzát, kukoricát, szójababot, zöldszakarmányokat (szénának) – termelnek. Mivel az egységnyi területre jutó hozamok még nem érték el az optimumot (például búza, szójabab), ezért nem tervezik a terület növelését. A mezőgazdasági minisztériumban úgy vélik, hogy a gépesítés és a szakosodás növekedésével az egységnyi hozamok a földterület növelése nélkül is fokozhatók.

A művelt terület 88%-a magánosok, 5%-a korporációk (testületek), 1%-a a szövetségi állam, 3%-a az egyes államok és 3%-a az indiánok tulajdonában van.

A farmok számának, valamint a farmok átlagos méretének alakulásáról a következő adatok tájékoztatnak:³

	A farmok száma, ezer	A farmok átlagos nagysága, hektár
1967	3162	142
1971	2902	151
1975	2767	156
1976	2738	158
1977	2706	160

³ Forrás: Mezőgazdasági Minisztérium, Statisztikai közlemények. Washington, 1977. december

Az adatok világosan mutatják a koncentráció folyamatát. A farmokat 1976-ban 90%-ban a tulajdonosok és résztulajdonosok, 10%-ban a bérlők üzemeltették. A földterület 5–6%-án a korporációk birtokában levő és gazdaságvezetők által irányított nagyüzemek működnek, számuk mintegy 15–20 ezer.

A föld ára az Egyesült Államokban évről évre emelkedik. A földárak általában keletről nyugatra és északról délre menően emelkednek. Kaliforniában a földár 2–3 ezer dollár fölött van hektáronként. A kukoricaövezet földjei következnek a drágábbak sorában. Viszonylag magas a földár a Mississipi deltájának államaiban és Floridában. Alacsonyabb árakat találunk (800–1200 dollár/hektár) a Nagy-tavak vidékén, az Appalache-hegység, a délkeleti államok, valamint a sivatagi államok területén. Az egyes vidékeken kialakult földárakat a terület természetes termőképessége, a kereslet, az elvégzett és még szükséges pótlólagos befektetések, a termelési költségek nagysága, a földadó és a támogatások mértéke, a befektetés megtérülésének gyorsasága, a földvásárlás céljaira felvett hitel nagysága és kamatlába, a területfejlesztés jövője, az urbanizáció foka rendkívül szélsőséges módon befolyásolják.

A termelőeszközök

A mezőgazdaság termelőeszközeinek (föld, épületek, állatállomány, gépek, anyagok) értéke az utóbbi 11 évben átlag évi 8,2%-kal, míg 1977-ben 6,5%-kal gyarapodott.

Az Egyesült Államok mezőgazdasága tökeigényes. Egy dollár termelési érték előállításához 8 dollár befektetésre van szükség.

Az ingatlanok (föld, épület, kerítés) az összes eszközérték 72,7%-át tették ki 1977-ben, értékük 12,5%-kal emelkedett, amelynek több mint 90%-a természetes értéknövekedésből származott.

Az ingatlan – gazdasági haszna mellett – a hitelek fedezetéül is szolgál. Minden 100 dollár értékű tehermentes ingatlanra 60–65

dollár hitelt vehet fel a farmer. Ezzel szemben a tényleges hiteligenybevétel csak 12 dollár/100 dollár. A természetes értéknövekedés és az inflációs áremelkedés az egyes kevésbé nyereséges farmok számára is lehetővé teszi, hogy hiteligenybevétel segítségével gazdálkodjanak. Ennek kimenetele azonban többnyire a csőd. Végső megoldásként persze ott van a jó áron való értékesítés lehetősége, melyet 15–20 ezer farmer választ évente.

Az állatállomány értéke a piaci árak ingadozásától függően változik. 1975-ben például az előző évvel lényegében azonos létszámú állomány értéke a szarvasmarha- és a sertésár nagyarányú csökkenése miatt 43%-kal alacsonyabb. 1974-től kezdve a magas takarmányárak és a lényegében változatlan értékesítési árak miatt kedvezőtlené vált az állattartás, ezért a farmerek a nem jövedelmező állományokat felszámolták. 1977-től ismét javult az állattartás helyzete.

A gépek és járművek értéke évről évre emelkedik. Különösen kedvezően hatott a gépbeszerzésekre az 1974–1976. évi piaci konjunktúra. Ebben az időben a mennyiségi változás mellett nagymértékű minőségi javulás (eszközmegújítás) is bekövetkezett.

A mezőgazdasági gépek száma a teljesítő-képesség növekedésével párhuzamosan csökken. Emellett azonban tény az is, hogy az irántuk megnyilvánuló kereslet is csökkent 1977-ben. Lényegesen – 21%-kal – kevesebb 100 LE alatti traktort, viszont 12%-kal több 100 LE felettit adtak el 1977-ben, 20%-kal kevesebb kombájnt, 9%-kal kevesebb egyéb betakarító gépet vásároltak meg a farmerek, mint egy évvel korábban. Az egyre emelkedő acél-, gumi-, energia- és munkaerő-árak hatásaként a mezőgazdasági gépek árai 6–7%-kal emelkedtek 1977-ben az előző évihez viszonyítva.

A műtrágya-felhasználás az utóbbi 15 évben megduplázódott. 1977-ben a farmerek egy hektár vetett területre 145 kg hatóanyagú (2N : 1 P : 1K) műtrágyát használtak fel. Nagy mennyiséget használnak a kukorica-, lucerna-, gyapot-, dohány-, földimogyoró-,

gyümölcs- és zöldség-, valamint az öntözött területeken. Viszont csak kis mennyiségben vagy egyáltalán nem használnak műtrágyát a búza-, rizs-, szójababterületeken, mivel a termékek alacsony felvásárlási ára nem nagyon bírja el a magas műtrágyázási költségeket.

Az Egyesült Államokban 15,7 millió hektár területet öntöztek 1977-ben, a művelt terület 10,3%-át. Az e téren kínálkozó lehetőségeket azonban elsősorban csak Kalifornia, Idaho, Kansas, Kolorado, Montana, Nebraska, Oregon és főként Texas államokban használják ki teljes mértékben.

Az USA a világ *energiafogyasztásának* mintegy 40%-át használja fel, ennek jelentős részét bőkezűen pazarolja. 1977-ben tervek készültek az energiapazarlás mérséklésére. A mezőgazdasági farmok az összes energiafel-

használásnak (amely 44,3 millió hordó⁴ naponta) csak 3%-át fogyasztják, ezen belül a folyékony gáz felhasználása az országosnak 17%-a.

A természetes energiák – a nap, szél, víz, geotermikus energia – mezőgazdasági célú felhasználása (épületek, üvegházak fűtése, szárítás) egyre inkább foglalkoztatja a kutatókat.

A GAZDÁLKODÁS HATÉKONYSÁGA

Bármely ráfordítástól elvárható, hogy megfelelő eredményt hozzon. A farmerek munkájának eredménye a tiszta jövedelem. Árbevételeikről és költségeikről, valamint a profit nagyságáról a következő adatok tájékoztatnak (milliárd dollár):⁵

	1975	1976	1977
Realizált bruttó jövedelem	96,7	103,6	103,8
Ebből:			
árbevétel	88,1	94,3	94,2
támogatás	0,8	0,7	1,2
egyéb bevételek	7,8	8,6	8,2
Termelési költségek	75,9	82,7	83,1
Profit	20,8	21,9	20,9

A farmerek folyó áron számolt bruttó jövedelme 1977-ben nem emelkedett, a támogatások alacsony szinten maradtak. (A búza és a takarmánygabonák utáni ártámogatás az összegben nem szerepel, mert az erről szóló döntés és kifizetés csak jóval a mérleg lezárása után – szeptember 30. – született.) Az egyéb bevételek nagy részét a járadékjellegűek teszik ki és az összes jövedelem 7–8%-át jelentik. A termelési költségek az utóbbi években a jövedelmek növekedését meghaladó mértékben emelkedtek.

A farmerek *profitja* 4,6%-kal elmaradt az előző évitől, ugyanakkor viszont 1977. évi adósságállományuk 16 milliárd dollárral emelkedett. Különösen a gabonatermelő farmerek adósdóttak el az alacsony gabonaárak miatt. A sertés- és baromfi-hizlalók, valamint a tejtermelő farmerek viszont nyertek az alacsony takarmánygabona-árakon. A far-

merék egy részénél hitelprolongációra került sor.

Kansas államban, a búzatermelés központjában, a farmerek 9%-a csődöt jelentett be, 35%-uk pedig csak ingatlanja fedezetére kapott hitellel képes magán segíteni.

A tőkés gazdaságot bénító infláció, munkanélküliség, energiaprobléma és az ezek nyomában járó szociális gondok alól az amerikai mezőgazdaság sem vonhatja ki magát. Könnyen mobilizálható tartalékokkal, magas színvonalú termelékenységgel rendelkezik, ezzel azonban időszakonként nem tud lépést tartani a gazdálkodás hatékonysága.

⁴ Az USA mértékegysége = 160 l.

⁵ Forrás: Farm income statistics. A Mezőgazdasági Minisztérium kiadványa. Washington, 1977.

1978-ban állami támogatásból és egyéb forrásokból 7 milliárd dollárral nagyobb jövedelemre számíthatnak a farmerek, mint egy évvel korábban, ez 7,4%-os növekedésnek felel meg. Ugyanakkor a mezőgazdasági minisztérium közgazdászai szerint a költségek 6%-kal emelkednek a géparak és az általános költségek növekedése miatt. Bizonyosnak látszik, hogy a farmerek kétharmada, akiknek realizált tiszta jövedelme alacsony szintű, arra kényszerül, hogy befektetéseinek egyidejű csökkentése mellett személyes fogyasztását is mérsékelje.

KÜLFÖLDRŐL – RÖVIDEN

STAUDER MÁRTA

A *gabona* világpiaca előreláthatólag az északi féltekén az aratásig fedezi az igényeket. Termésbecslés szerint az 1978. évi aratáskor 747 millió tonna termést takarítanak be. A gabona világpiaci ára 1977. novemberétől 1978. februárjáig 11,2%-kal emelkedett, a nagyobb kereslet a világpiacon stabilabbá teszi az árakat.

*

Előrejelzések szerint az Európai Gazdasági Közösség *tehenállománya* 1978 végére csak 0,2%-kal lesz kevesebb, mint az előző év hasonló időszakában. A Közös Piac vágómarha-kínálata 1978-ra az előző évvel szemben 1,7%-kal nő, mialatt a borjúvágások 2,9%-kal csökkennek.

*

Előzetes adatok szerint az Európai Gazdasági Közösség *sertésállománya* 1977. decemberében 72,5 millió volt, ez 3,4%-kal több, mint 1976. végén volt. Az USA-ban a múlt

év végén 57,6 millió sertés volt, majdnem 5%-kal több, mint az előző évben. A legerőteljesebben Hollandiában növekedett a sertésállomány, 14,6%-kal.

Az NSZK sertésállománya 1977-ben 4,2%-kal nőtt, 21,5 millióra. Franciaországban kismértékű csökkenés volt tapasztalható, 11,01. millióra csökkent a sertésállomány. Olaszországban 4,4%-kal, Dániában 4,7%-kal nőtt a sertésállomány, Nagy-Britanniában a csökkenés 5,3%-os.

*

A legújabb statisztikák szerint minden francia évente 99 kg *húst fogyaszt*. Ennek kétharmadát a sertés-, marha- és borjúhús teszi ki. A húsarak évek óta emelkednek, 1964 óta a marhahús ára évente 7,2%-kal növekedett, a borjúhúsnál ez az éves áremelkedés 6,9%, a sertésnél 4,8%. A drágulás ellenére a fogyasztás évente 2%-kal nő.

A sertés- és borjúhúsnál jelentős behozatal lesz szükséges, mivel a saját termelésből a keresletet nem tudják fedezni.

Szaktanácsok a műtrágyázáshoz

Szerkesztette: Gyökér András

Ma újdonság – holnap gyakorlat sorozat

Az utóbbi években a műtrágya-felhasználás rohamosan nőtt. Míg 1951–53-ban 1 ha mezőgazdaságilag hasznosított területre 9 kg hatóanyag jutott, 1975-ben 250 kg. A műtrágya-felhasználás növekedését azonban nem minden esetben követte a szakszerűség fokozódása. Rendszeres talajvizsgálaton alapuló tápanyag-visszapótlás 1977-ben az ország szántóterületének csak egyharmadán volt. A szerzők célja segítséget nyújtani ahhoz, hogy a műtrágyázás minősége javuljon, a növények biológiai igényüknek leginkább megfelelő formában és időben jussanak tápanyaghoz, s a sokféle lehetőség közül a leggazdaságosabb megoldást választhassa a termeszítő. (Mezőgazdasági Kiadó)